

*Ятло Леонід Петрович,
доцент кафедри музикознавства
та вокально-хорового мистецтва
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
заслужений працівник культури України*

*Ятло Людмила Григорівна,
старший викладач кафедри музикознавства
та вокально-хорового мистецтва
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

СУЧАСНЕ ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Протягом тривалого історичного періоду в Україні сформувалася самобутня національна хорова спадщина, яка стала ваговою складовою української хорової культури. На сучасному етапі хорове мистецтво виходить на новий рівень, який характеризується зростанням духовності та національної свідомості. За досить короткий час (період незалежності) хорове мистецтво досягло досить високого стилістично-художнього рівня. Це проявляється і у композиторській творчості і у виконавстві. Відмітною рисою творчості сучасних українських композиторів є звертання до духовних текстів. Протягом останнього десятиріччя в Україні з'явився цілий музичний пласт, який можна назвати сучасною духовною музикою. XX століття в Україні, як і в ряді інших країн колишнього Радянського Союзу, це – понад 60-річне мовчання композиторів і виконавців у жанрі хорової духовної музики. Майже тисячолітній розвиток церковної музики був повністю зупинений. І тільки 90-ті роки ознаменували яскравий сплеск української сучасної духовної музики.

Аналіз деяких аспектів сучасної хорової музики дозволяє зробити висновки про принципово новий підхід до роботи композиторів у хоровому жанрі. Він характеризується яскраво вираженою образною стороною творів, прагненням до філософської та психологічної поглибленості; спрощенням, правдивістю, щирістю виявлення образного змісту твору; лаконізмом, як самообмеженістю, так і розширенням музично-виразних засобів, підпорядкуванням всіх технічних засобів виявленню образного змісту творів, театралізацією хорових жанрів.

Для того щоб якось наблизитись до розуміння того, якою є українська хорова культура на сучасному етапі, слід спочатку розглянути основну її складову – композиторів-сучасників, котрі творять нову історію хорової культури в незалежній Україні.

У новому тисячолітті сучасна духовна музика є найбільш актуальною областю творчих пошуків композиторів. Майже кожний сучасний композитор у своїй творчості звертається до духовної тематики. Є. Станкович, М. Скорик, Л. Дичко, В. Сільвестров, В. Степурко, Г. Гаврилець – всі вони мають у своєму композиторському доробку літургічні твори та музику на тексти псалмів.

Ще однією відмінною рисою українських композиторів останнього десятиріччя є звертання до фольклорних традицій української культури. Ця тенденція проявляється не тільки на рівні тематизму, але й на рівні композиції та формотворення. В написанні сучасної хорової музики активно проявляється тенденція полістилістики: виявляється зв'язок старовинних жанрів і стильових пластів з сучасними методами композиторської техніки. Яскравим прикладом тому служить творчість Є.Станковича, Л. Дичко, В. Степурка, Г. Гаврилець, Ю. Алжнева, та ін.

Сучасна хорова культура України в першу чергу визначається творчістю композиторів, а вже потім виконавством. Разом з тим дуже важливо, щоб досконалість авторського задуму отримала відповідно досконалу виконавську інтерпретацію. Саме тому творчість композиторів

живить і хорове виконавство. Наявність яскравої, високохудожньої хорової музики стимулює хорові колективи до підвищення свого професійного рівня. Ця тенденція характерна не тільки до професійних хорових колективів, а й для навчальних і самодіяльних. У своїй діяльності хорові колективи націлені перш за все на активну виконавську діяльність і створення яскравого художнього образу.

В 90-тих роках ХХ століття помітно розвивалася практика створення хорових осередків в регіонах України. Базою таких осередків стали хорові колективи, а скоріше яскраві творчі особистості, які керували цими колективами і стали прикладом для наслідування і стимулом професійного зростання для інших колективів.

Незважаючи на те, що кількість самодіяльних хорів (і дитячих, і дорослих) помітно зменшилася (у порівнянні з радянським періодом), але професійний рівень колективів зріс. Це можна оцінити, якщо звернутися до репертуару колективів. Тепер в них багато класичної, духовної музики, більшість творів для хору а'cappella. Створення композиторами великої кількості театралізованої хорової музики поставило перед хоровими колективами проблему зміни стилю виконання. Крім високопрофесійної хорової техніки артист хору повинен володіти акторською майстерністю, основами сценічного руху.

На сучасному етапі з'явилась також тенденція до камерності хорових колективів. Мобільність, висока професійна підготовка таких колективів дозволяє їм вільно орієнтуватися у стильовому розмаїтті хорової музики. Ця тенденція є характерною не лише для Києва, а й для регіонів. Саме цей тип – камерні хори – будуть визначати в подальшому розвиток хорового виконавства в Україні. Створення великої кількості камерних хорів за останні роки значно покращило стан українського хорового мистецтва. Хори з України стають лауреатами міжнародних конкурсів. Під впливом популяризації вокально-естрадного мистецтва з'явилися хори з естрадною манерою виконання, які працюють як із супроводом електроінструментів, так

і a'cappella. Деякі хорові колективи поєднують різні виконавські манери (академічну, народну та естрадну), що значно поширює репертуар таких хорів. Діяльність цих хорів допомагає привернути увагу спільноти до високопрофесійного хорового мистецтва, яке губиться серед не завжди високохудожньої естради.

Подальший розвиток національного хорового мистецтва пов'язаний з організацією фестивалів та конкурсів як всеукраїнських, так і регіональних.

Діяльність хор-фесту «Золотоверхий Київ» започатковано у 1997 році на хвилі потужного хорового відродження України кінця минулого століття і слугував поштовхом для розвитку регіонального фестивального руху.

Задум презентації фестивалем творчих портретів українських композиторів минулого та сучасності допоміг за короткий час сконцентрувати навколо себе широкі верстви діячів хорової культури, музичних дослідників, що працюють над вивченням національної спадщини, представників української сучасної композиторської школи, музичних критиків, професійних хорових диригентів.

Фестиваль зумів демократизувати свою діяльність запровадивши вільний вхід на концерти у світські зали та культові заклади різних конфесій. Навіть вхід по запрошеннях до Національної філармонії не стає на заваді більшості киян потрапити на бажаний концерт дякуючи спеціальним контактним телефонам на афішах та роботі оргкомітету.

За десять років своєї діяльності фестиваль представив близько 300 творів національної композиторської школи за участю понад 40 хорових колективів, видав понад 200 нотних партитур, здійснив студійні записи 16 CD (11 з них видані), більшість з яких зроблено вперше.

Популяризують хоровий фестивальний рух в Україні «Фестиваль духовних піснеспівів «Від Різдва до Різдва» у м. Дніпропетровськ (заснований у 1993 році). Фестиваль-конкурс «Південна Пальміра» у м. Одеса (заснований у 1994 році), запрошуються усі види хорів, а також представники інших жанрів. Конкурс імені Лесі Українки, у м. Луцьк

(заснований 1997 році), на конкурс запрошуються хорові капели та камерні хори. Фестиваль-конкурс православних церковних хорів «Глас Печерський» у м. Київ (заснований 1998 році), запрошуються церковні хори. Конкурс ім. Д. Січинського у м. Івано-Франківськ (заснований у 2000 році), запрошуються академічні хори. Харківський фестиваль православної духовної музики з нагоди 250-річчя від дня народження Д.Бортнянського, ініціатором якого був В.С. Палкін. Фестивалі хорового мистецтва є у Житомирі, Ужгороді, Рівному та інших містах України, що свідчить про підвищення інтересу до хорового мистецтва.

Широко відомий Всеукраїнський конкурс хорових колективів ім. М.Леонтовича. Талановита молодь бере участь у конкурсах хорових диригентів.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку хорового мистецтва в Україні дозволяють з впевненістю сказати, що воно цілеспрямоване на відтворення національних та світових досягнень, на популяризацію хорового виконавства не тільки в нашій країні, а й за її межами.

Список використаних джерел

1. Лащенко А. З історії київської хорової школи. Київ : Музична Україна, 2007.
2. Лісецький С. Євген Станкович. К., 1987. 63с.
3. Павлишин С. В.Сильвестров. К., 1988.
4. Бурбан М. Українське хорове виконавство. Хори.- Ч.1. Дрогобич : Вимір, 2005.